המאסף

חדש אייר תקמט

שירים

לכבוד ולתפארת תאר פני אדם הראשון לכל דבר שבקדושה הרוט בעט ברזל על לוח נחושת זה משה האיש ספרא רבא חפין בו המלך מלכו של עולם ונשא חן ושכל טוב בעיני מלכו ושריו וכל חכמי הארץ ה"ה התורני המעולה נר ישראל גדול מירבן שמו כמו"הר משה בן ר' מנחם מ"כ · נפשו ושמו לנצח · ולזכר עולם יהיה צדיק :

זֹאת הִיא צוּרַת הָאִישׁ מֹשֶׁה ·
גָּדוֹל בְּמֹאד וּכְמֹאד עָנָיו ·
נָאֶה דוֹרֵשׁ · נָאֶה עוֹשֶׂה ·
חָכְמַת אָדָם הָאִיר פָּנָיו :

בסגנון אחר ·

זֹאת תֹּאַר מֶעֶנְדֶלְסוֹן וּתְמוּנָתוֹ ·
מֹשֶׁה סוֹפֵר מָהִיר וּמְאֹד עָנָיו ·
וּבְגוֹדֶל חָכְמָתוֹ · כֵּן צִדְקָתוֹ ·
אַשְׁרֵי מִי שֶׁרָאָה הַדְּרַת פָּנָיו :

מסלול הטבע

פלס האויר (בארמאמעטער)

האויר המקיף את כדור הארץ מכל רוחותיו, עד גובה ג' פרסאות לערך, הוא עצם דק, וך גלול ומכובי, זך נגר ומסתכג, וכל ההלולים ומקומות הרקים בתוך שאר הגופים מלאים ממנו, וזה נודע ע"י כלי המוריך את האויר (לופט פומפע), כי כל גוף וגוף מצטה סוגי הטבע כאשר יותן תחת הכלי המוכר להריק האויר ממנו, יעלה תבעבועות הרבה מלאות אויר המכונס בתוך החלולים הרקים שאר בתוכו הגוף:

מסגולת האויר הוא היותו מתקמץ בעת הקרה, עד כי יתקבץ בתוך מקום יותר קטן ממקום טבעו, ונסור המכריח יסוד להתפשט ולהתדחק במקדם, שאר לזה הסכימו חכמי הטבע לקרא לו כח מהפשט (עלאסטיסיטעט) או כח מתחפג (עדרקראפט), וגם זה יעיד הנסיון, כי כאשר נקח קנה חלולה, ונדחוף בתוכה מכתש עגול הממלא בדקדוק חלל הקנה, לא נוכל לדחוק המכתש עד יסוד חלל הקנה, כי האויר המכונס בתוך חללה, יתקמץ יותר ויותר בתוך מקום קר כפי שאר נדחוק המכתש יותר למטה, ואין דרך לו לצאת למעלה מתוך פי הקנה, כי סגר המכתש דרכו, והיה כי יתקמץ עשרה פעמים יותר משאר היה בתחלה, לא נוכל לצמצמו עוד לף גם נוסף את כוחינו לכוריד המכתש כי יתחזק כח התפשטות האויר לעמוד מנגד דחיקת המכתש, מלאי נתן לו עוד עבור נבולו, ולפעמים התנקע הקנה מכח ההתפשטות הזו; ואשר נסיב ידינו מהמכתש, יתחזק

האויר

לתוך את המכתם מלוי ומעלה , ויפסטו כמקדם בתוקף ועוז ; ומזה הטעם התוך התחתון יותר הוא סמוך לכדור הארץ הוא יותר עב וכבד מהתוך העליון יותר הוא ממעל לו , כי התוך העליון , לפי שם הוא קל ודק מאד , ים לו כובד מה יותר גו יכניד על התוך התחתון וילחוץ חלקיו להתקנץ יותר ולהכפיל טובו וכבידותו מהתוך העליון , ולפי רבות הלחץ בהוא יתרבה התקבלות התוך . ולכן יותר שיגבה לתוך מקום ממיסור הארץ יהיה התוך יותר דק עליו , כי יקלר עמוד התוך כערך גובה המקום הזה , וימעט כבדותו יותר גו ילחוץ על התוך התחתון , וכן להיפך .

ודע כי חכמי הטבע יותר כבר היו לכנינו מתנו להחליט לחלקי התוך לתוך כובד , בתמרם חולי יהיה להתוך כובד מה , יחויב שיפלו חלקיו על הארץ ענור כבדותו , ויחויב שנרגיש בהנחנו משקלו לרגון תחת משקלו יותם ולילה עד כי נלחה לשתקנו עוד ; יותר לזה גזרו לומר , ונרחשם חרי"סטוטלם היווני , לחלק כל הגשמים הנמלחים בטבע לשני מינים ; המין האחד יש לו כח הכובד יותר גו הוכן מלד טבעו לרדת תמיד למטה על הארץ הם הין לו תוכ מכריח יותר ימנעהו מנפול ; ומזה המין כל הגשמיים מולקים , כמתכות , הבנים , בעלי חיים וכדומה . ולמין השני גזרו תכונת המטופי יותר גו יהפך מלד טבעו להגביה עוף ולעלות תמיד למעלה , וממין הזה הטבו העשן , שלהבת , והלידים העולים מן הארץ וכדומה ; לולם התוך תשבו היוקו ממונע בין שני כוחות הנזכרים , לכן ישופטו חלקיו תמיד בתמנע , מבלי עלות יותר למעלה ומבלי נפול יותר למטה . למנ הנסיונות יותר עשו החוקרים יחריסם הכחישו המשפט הזה , ומסם — מה שתנחנו רוחים בחום , הם נשקול תחיכת עץ על המחונים , ותח"כ נשרפה ונשקול תפרה , יהיה משקל התפר תמיד יותר קל , מיותר היה משקל העץ בתחלה , תף שנדע כי לית נתבד מן טעץ דבר ע"י התם , כי הם הלידים העולים ממנו עם העשן . ותם יהיה בשברת החוקרים הרחשונים יקויב שיהיה התפר יותר

כנד מהעץ עלמו , כי בתוך חלקי העץ מכוונים חלקי הלוחות אשר בטבעם הוכנו להגפיה עוף ויעכבו כח הכובד אשר בחלקי העץ לרדת למטה , אשר לא כן עם חלקי הלוחות כי המה כלם כאחד הוכנו מטבעם לרדת למטה . לכן נוכל בבירור לשפוט נכוחה , שכל הגופים הנמלאים בטבע , יהיו ממין שיהיו , יש להם כח הכובד אשר בו המה נוטים תמיד לרדת למטה עפ"ר כנדושם , ואין לך דבר גופני בטבע אשר יהיה קל בהחלט , ומשולל משוא כבידות , ואם נאמר ד"מ שהנושא קלת המשקל הוא , אין זה כי אם בהיותו על גוף אחר היותר כבד , (כי כבד וקל שמות מצטרפים המה , כמבואר לבעלי ההגיון) . וגם הלוח והעשן והלוחות כלם מוכנים מלד טבעם וכבדושם לרדת למטה , אך לפי שכח התפשטות מהלוח חוק מכובד הכשן והלוחות , לכן ידחקו חלקי הלוח את חלקי העשן והלוחות הדקים והסלהבת מעלה מעלה מחלק על חלק אחר כאו ינשאו על כנפי הלוח . והעד על זה כאשר נסגור בר לוק בתוך הפעמון זכוכית , יכבה הנר והעשן יעלה בקחלה למעלה , וכאשר נוריק לו הלוח המסוגר בתוך הפעמון ע"י כלי המוריק הלוח , ירד העשן לאט לאט ויפול על שולי הפעמון סביב , כי אין מעצור לו לו מהלוח ויפול בכבדותו הטבעית . והעד השני היותר נראה ונגלה על כובד הלוח עלמו הוא זה , כאשר נשקול לוח כדור ממקצות מלא הלוח , ואח"כ נוריק הלוח ממנו ע"י קהבולות ידועות יקל הכדור או ממשקלו הראשון , כשיעור כבדות הלוח אשר לוקח ממנו . וע"י הקחבולה הזאת נדע בערך כובד הלוח לל כובד המים הוא כערך א לל שמונה מאות , או שהמים הוא שמונה מאות פעמים יותר כבד מהלוח , לגל לפי שהלוח אשר הוא ממעל לנו , הינו שוכב על אבר אחד מהגוף , כי אם הוא מסבב לותנו בכל צדיו , וגם בעבור כח ההתפשטות אשר לו הינו כשוכב כ"א כמרחף עלינו , לכן לא נרגיש מלומה ממשקל הלוח ; הלא תראה שהעולים והשוחים (טויאטער , טויכער) ירדו במעלה בלבד במעמקי מים ולא ירגישו מלומה מכובד המים השוכן עליהם משעם הנ"ל , ומכ"ש הלוח אשר הוא כל כך יותר קל מהמים .

הנסיון

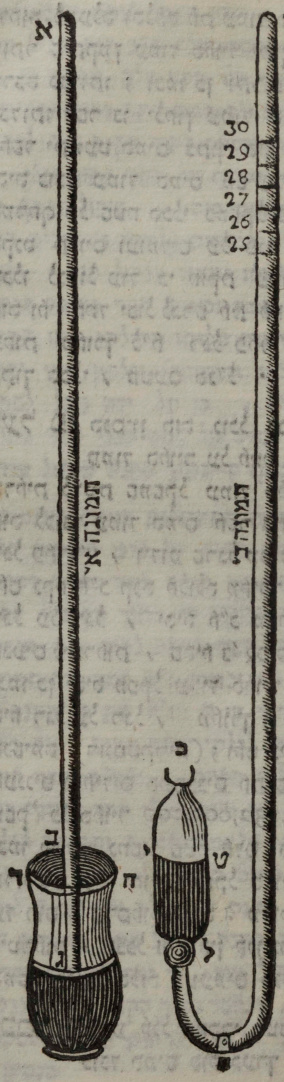

הנסיון יעיד כאשר נקח מיזם קנה חלולה אב (תמונה א׳) מאורך ל״ב רגל פאריז״י (ערך ט״ו אמות) ומעלה, אשר קיים סתומה מלמטה ופתוחה מלמעלה, ונמלאנה מים, וח״כ נסתום פיה העליון ונהפכיה על פיה בתוך כלי ג מלא מים, ואז נפתח פיה בתוך הכלי, יפול עמוד המים בתוך הקנה אשר יוכל דרך פיה הפתוח בתוך הכלי, עד היותו ל״ח רגל פאריז״י ממעל לפני שטח המים אשר בתוך הכלי ואז יעמוד מנפול עוד. והסבה מדוע לא יפול כל עמוד המים מתוך הקנה אל תוך הכלי הוא זה, כי עמוד האויר המרחף על שטח הכלי דה ממעל למים, ידחוק על שטח המים הנמצאים בגבולותיו הנמצאים אשר לו מבלתי נתן מקום להמים אשר בתוך הקנה להשפך עוד; כי בהשפך המים מתוך הקנה יתרבה המים בתוך הכלי, וילטרך ח״כ להגביה שטחו, ויותר שיגביה שטח המים ילטרך לדחוק

לדחוק למעלה ולנתק את עמוד האויר המרחק עליו ממעל לו ,
ויותר שיתקטן עמוד האויר יתקבצו כמות חלקיו אל מקום אחד
וירבה כבדותו ; וכמו כן יותר שימצא המים מתוך הקנה ימעט
כבדותו אשר בו ילחוץ עמוד האויר מעל שטח הכלי , לכן
כאשר יתמעט המים בתוך הקנה עד רוס ל"ת רגל פאריז"י
יהיה כובד עמוד המים משיעור הלז עם כובד עמוד האויר
המרחק על שטח הכלי במשקל שוה , ואז יהיו המים בתוך
הקנה תלויים ועומדים על פני המים אשר בתוך הכלי מבלי
יוכלו לנפול עוד כי חוזקת עמוד המים וחוזקת עמוד האויר
שוה ואין אחד יכול לגרש את אחיו . ומכ"ש כאשר תהיה הקנה
פחות מאורך ל"ת רגל פאריז"י לא יוזל טפה אחת ממנה
בתוך הכלי , מטעם הנ"ל .

ועל פי הנסיון הזה נוכל בנקל לדעת כמה יהיה משקל
עמוד האויר על איזה מקום מכדור הארץ , כי כאשר
ברורים לדעת משקל עמוד האויר המרחק על שטח הכלי ג
שוה לכובד עמוד המים אשר בתוך הקנה עד רוס לערך ל"ב
רגל פאריז"י , וידוע ברגל מעוקב מים יקול שבעים ליטרות
ושם נקח ח"כ קנה חלולה מאורך ל"ב רגל , ומדת חללה קבי'
רגל על רגל , יהיה ח"כ משקל עמוד המים הלז ל"ב פעם
שבעים ליטרות , שהיא ב' אלפים ג' מאות וארבעים ליטרות ,
וכמו כן יהיה משקל עמוד האויר (המרחק על שטח הכלי אשר
הוא רגל על רגל , מאורך ג פרסאות (שהוא רוס כל גלגל
הגשימה (דונסטקריים) ; ואם נחשוב לפ"ו כובד כל האויר עם
העננים והאדים המסבבים את שטח כל כדור הארץ , יהיה
משקל כל האויר 11,982 378,823,232,000,000 כבדים ,
וכמו כן אם נחשוב שטח מדת בינוני על כל לבדו י"ר רגל
מרובעים , יחויב משקל האויר הסובב את האדם ממעל לו
עד רוס ג פרסאות יהיה ג מאות כבדים , או שלושים אלף
ליטרות , ובכל זאת אין אנו מרגישים שום לחות ללבת תחת
המשא הגדול הלזה מטעמים המוכרים לעיל .

וכבר נודע אל מחקרי הטבע שערך כובד כסף חי לערך
כובד המים שוה כערך י"ד אל א , ד"מ אם משקל

מדם ידועה ממיס ליטרה אחת , יהיה משקל אותה מדה עצמה מכסף מי י"ד ליטרות , לכן כאשר נמלח ק"כ קנה הנ"ל עם כסף מי ונכפכים על פיה בתוך כלי אחר מלא מכסף מי , יחויב סיפול הכסף מי תוך הקנה י"ד פעם יותר נמוך מהמים , כי רק לו יהיה כובד הכסף מי הנשאר בתוך הקנה שוה לכובד עמוד האויר הלוחץ על שטח הכסף מי אשר בתוך הכלי , והנסיון יתן עדותו וילדיק המשפט הזה , סיפול הכסף מי בתוך הקנה א ב עד רוס כ"ח מנצעות (לערך ב' וריבע רגל פאריז"י) ממעל לשטח הכלי ג ואז יעמוד מנפול עוד . והנה אם תהיה אותה הקנה א"ב ממין זכוכית אשר בתוכה הכסף מי , כדי לראות מהונה לה סיעור עלותו ונפילתו , או תקרת אותה הקנה פלם האויר (וואַט אטמאספער) ובלשון יוני יקרת בארמאמעטער (מורד הכובד) , כי על ידה נוכל לשקול ולשער כובד האויר כפי אשר יכביד על שטח הכלי אשר בתוכו פתוח פי הקנה , ומעכב הכסף מי בתוך הקנה מנפול עוד ,

והנה הכלים האלו נעשו כעת בתחבולות שונות ומתמונות שונות , אבל כולם כאחד על אדני החוקים האלו הוטעמו , קורה אחת להם שיעור תמיד כובד האויר המעכב נפילת הכסף מי , עם כובד הכסף מי בתוך הקנה , ובתמונה ב אלינב נא אחד מהם אשר נראה לרוב , ומשפט עשותו הוא זה , בתחלה נקח קנה וכוכית ז"ח אשר היא בתומה אצל ז ופתוחה אצל ח , ובתוך פי ח נמלח את כל הקנה עם כסף מי בשמלוס ובדקדוק גדול לבלתי ישאר מקום רקות בתוך הקנה אשר בו יוכל להכנס חלקי האויר , ואח"כ נחבר אותה הקנה ז"ח עם הזכוכית כ"ח עד היותם כלי אחד . והנה כעת תהיה כל הקנה זח"לכ סתומה מלמעלה אצל ז ופתוחה אצל פי הזכוכית כ , ואשר נחבר אותה הקנה עלי לוח עץ ונתלהו בתוכו כאשר הוה שיטי' רוח הקנה ז למעלה והחיבור ח למטה או חיש יפול הכסף מי מתוך הקנה ח ויוצל בתוך הזכוכית ח"כ עד לערך י"ט ואז יעמוד מנפול עוד , כי עמוד האויר המרחף על השטח י"ט יעמוד מנגדו , ואשר נחלק הקנה ז"ח לשנעות והשנע לשנים עשרה קוים , או נוכל לראות יום יום השתנות כובד האויר כאשר יגיע עוד .

הנסיון יעיד שטחנה שיעור נפילת כסף חי בחומו מקום עלמו כפי הסתעות תיכות התויר נסנה / כי כאשר יהיה התויר זך נלול ויבש יכניד יותר וידחוק נכח הקפטוקו יותר לו חק הכסף חי יותר למעלה בתוך הקנה ז"ח ; ואם יהיה התויר לח ועכור ימעט כוחו מהכניד על שטח הכלי י"ט / והכסף חי יפול יותר למטה בתוך הקנה ז"ח ; ומדת הסתעות הנפילה הלז לא תהיה ע"פ רוב יותר משיעור טורך נ' מלנעות / אבל תינו שוה נכל מקום ; ד"מ נעיר תמסטער"דאם הבירה נכנסים התלתנך לא יפול הכסף חי לעולם יותר מעומק כ"ד מלנעות שני קוים / ולא יעלה לעולם יותר מנובה שלושים מלנעות ; נעיר נעטטינ"נען יהי' הנובה שלושים מלנעות וחרבע קוים / והעומק כ"ח מלנעות ד' קוים ; וכאשר נגרע ח"כ שיעור העומק משיעור הנובה / ישאר שיעור ההבדל / ואשר נס יקרא שיעור השתנות הנפילה ; וכן כאשר נגרע חני שיעור ההבדל משיעור הנובה / ישאר שיעור תמצע הנובה / ויהיה לפ"ו דרך משל : נעיר

	אמסטערדאם	פאריז	נעטטינגן
שיעור הגובה	30 אצבעות	30 אצבעות	30 $\frac{1}{3}$ אצבעות
שיעור העומק	27 $\frac{1}{6}$ אצבעות	27 $\frac{1}{2}$ אצבעות	28 $\frac{1}{3}$ אצבעות
שיעור ההבדל	2 $\frac{5}{6}$ אצבעות	2 $\frac{1}{2}$ אצבעות	2 אצבעות
אמצע הגובה	28 $\frac{7}{12}$ אצבעות	28 $\frac{3}{4}$ אצבעות	29 $\frac{1}{3}$ אצבעות

מבל הנוכר יחויב שיכול הכסף חי נתוך כלם התויר על הסדרים הנזכרים יותר ממה שיכול נעמקים בחוקו הזמן עלמו / כי עמוד התויר המכניד על שטח י"ט הוא קלר וקל על הסדרים הנזכרים מנמוך העמקים / וכמו כן הוא יותר דק (כי יותר שנעלה למעלה יתפשט ויתדקק התויר כנזכר) וימעט כוחו מהכניד על שטח הכלי ולעכב הכסף חי נתוך הקנה מנפול יותר . ונם זה יעיד הנסיון / כי נעיר מלער קלויו"טאהל על הרי הפי"רן יהיה תמיד שיעור נובה יותר נמוך מנעיר נעטטינגן כשיעור מלנע וחמש קוים / ואף שהתי ערים הלזו

הנה

הנה סמוכות זאת לזאת . — וממה שהבאתי נוכל גם כן למדוד הגובה מחיוב מקום , דהיינו שאנו חושבין ערך הגובה מותו המקום על ארץ המיסור כערך יתרון נפילת הכסף התי בתוכו הגובה על נפילתו במיסור . ועל אדני התקבולה הזאת נוסדו לוחות המספרים (טאבעלען) אשר על ידם נדע כמה יהיה גובה המקום אם יפול עליו הכסף חי בגמו סיעור ידוע , ואין הם מקומו לדבר ממנו . — וממה שדברנו עד כה נדע כי נוכל להכיר ע"י פלס האויר הנ"ל תיכות האויר , אם יהיה לח ושכור מלא מחידים וקישורים הטולים מן הארץ , וימטור בתוך זמן מוצע להריק חלקי הזרים המעורבים בתוכו כי כבדים המה ממנו ולא יוכל לשאת עוד *) , או אם יהיה יך צלול ויבש ; לכן ימצאו בעת ברוב הכחים הכלים האלו (לף להכניס אשר לא השיגה יד לדרוש ולחקור בחכמת הטבע) לדרוש הענינים על ידו , כי בנפול הכסף חי ידעו שקרוב הגשם לבא , ובעלותו למעלה יודעים שיהיה יום צלול ונעים . — גולם אם יבשב הרוח מקלה מערבית לפונית אלל שוכני תירחפת או יבשר גשם ע"פ רוב לף בעלות הכסף חי בתוך הפלס . והכונה לזאת נשלם עד עתה :

והנה תלינה נא פה היום כלים אשר יוכר נהם מי שירלה לעשות פלס האויר .

א) שהכיח חלל הקנה שוה בכל מקום , מבלי היות רחב במקום אחד וצר במקום אחר , כי אז לא ישמור החוקים הנזכרים מנוסה ועומק הנפילה .

ב) שיהיה הכסף חי יך ונקי מאד לבלתי היות מעורב בתוכו חיזה לבן או חלקים זרים המכחידים אותו לנפול ולעלות בנקל בתוך הקנה , ומכ"ש שיהיה חלל הקנה נקי מכל לבן ותערובות .

נאשר

---

*) ומרגלא בפומי דליכאי , כאשר יגיע העשן מתוך גג הבית ולא יעלה למעלה כעמוד , כי אם יפשט שטוח על גג הבית , שקרוב הגשם לבא ; ומשה שכתבתי מקיל כי הוא אחת לאחת , כי אם יחלש האויר מכשוע בשעת למעלה , יש בודאי יהיה מעורב הרבה מחידים וקישורים וימטור בזמן מועט כנ"ל .

ג) כאשר ימלא הקנה עם הכסף הי ישמר מאד בגלגלי ישאר מקום רק בקוף הקנה אשר בו יכנס האויר כי בם זו לא ישמור הפלם חוקו .

ד) שיהיה כל הקנה מלמעלה למטה / ובם מקום החיבור ח עם הוכוביות סנור מאד / בגלגלי ידחק האויר מחוץ אל תוך הקנה בין מלקי הכסף הי / כי זו יוסחת כל התחבולה .

ברוך לינדא .

תולדות המינים הטבעיים

ביבער או פיבער או קאַסטאָר

מבורתו ומולדתו בחלק אמעריקא הצפוני במדינת קאנאדא אשר למלכות בריטאניע הגדולה / ובחלק הוא במדינת הודו / ומעטים נמצאים בחלק לידאפא במדינת שוויץ / ליטאליען / פרענקרייך וספרדיען . ובאשר הודיע לנו חכמי ולומדי בית החנוך בלעסוי הבירה (אשר יקרא בשם פסילאנט ≠ רמפים עדוקאטיאנ'ס לינסטיטוט) נמצאים גם בארץ תסכנו אל נהר עלבע ונהר מולדא במדינת דעסוי *) / אמם הים פורצים לרוב על פני אדמת לידאפא מזתי סנות . בחמת : מפני רוב תוזקי הארץ הזאת אין להם בה רחבת ידים להיות תמיד בגבולה אחת ובאחוזת מריעהם כאשר הוא נפשם / כי האנשים החלה ילחמו וידחקו אותם ממקומם / למום ולהספתר נמערות ובמחילות עפר / לא כן בחלק אמעריקא / שם נמצאים

(* S. die Dessauischen pädagogischen Unterhandlungen vom Jahr 1779. Seite 87.

נמלטים בברות תרץ לרוב תשר לח יעבדו ולח יזרעו , לח
עבר בסם לים ולח תדרוך כף רגל חדם , ולכן יש להם מקום
מנוס להתחסף יחד , ולח יצחר מסם כל חשר יומו לעשות .
והטעם : חנשי חירחפח חורבים להם במחוז לקחת חת נפשם
ולהכחידם מעל פנותם , לבל יחבלו ובל ישחיתו שְׁחִתִי*)
ומסגרות הסיס (וחסר דעחתי מוכ טליין) , והעמודים
חשר עליהם הטשרים נטעים , כי זה דרכם למו כחשר חכתוב
עוד . מנורת חלל יחורים , נחרים וחגמים , מחכלם קליפת
ועלי חלני רכים כמו ערבי הנחל , והעלים חשר יקרחו בשמותם
(ערלע , פּאפּעלבוים) . וחותם הנכנסים תחת יד בני
חדם , ילמדו ע"י הטרגל לחכול גם חשר חיני מחכלים כמו
פרות הטץ תנותת ולחם הארץ , חך בנבר נפשם קלה מחוד ,
ובעבור זחת מעולם לח יחרבו לנפש בהמה וחיה , וגם שלוש
להם עם הדגים חשר בקרבם ובשביבותיהם המה יושבים כי חין
להם בנשרם חפץ **) . ימי חייהם יניעו לחמש עשרה שנה
ומש בגבורות לעשרים שנה , ומולידים בכל שנה ושנה שנים
חו שלשה ילדים .

גדלו ככסד חו ככלב גדול , משקלו חם הוח עב וגדול
כחמשים חו ששים לטרחות , רחשו דומה לרחש
עכבר הגדולי שניו מחודדים כמורג חרוץ בעל פיפיות , בהם
חרוס יסבר ורמי הקומה יגדע , ידיו קלרים וקטנים מרגליו ,
חלבעות רגליו מחודדים כעור ברגלי סחוים , ונקרח עור
הבחות (טוישיהוים) , ויהיו להם למשוט בעת ישחו במים ;
שערותיו דקות ורכות מחוד כמשי , מריחין סחרחרת ,
וכעמים נמלחים לבנות , נקודות וברודות . חליתו מכוסה
מסביב בקשקשת , וחין ענולה כחליות חשר בחיות כי חם

רחבה

---

*) מלשון הנקלח כל עוסי שכל (ישעיה י"ט י"ג) .

**) וכנגה הוח מרחי הוקר ר"ל לידיעת בלחנו בספרו הנחמד רחבית למורים
(ל"ט ס') , כי הטיבר חוכלים דגים , חולי העתיק זחת מספרי הקדמונים
חשר כתבו לפי המחומה ולח חקרו ודרשו היטיב בטבע בחיה הזחת . גם מה
שכתב רחי הל"ל מדת זכרו כלחה , ע"ם הוח ו"ל כחני חמה .

רחבה ושטוחה / תרכה כחלי תמד ורחבה כרביעית תמד במדה / ועניה כבוהן היד / מקחת לחליקו לו כיס קטן וכו ליקה וכה ושמנית / בה ימצא שערות גופו עת יבוא בימים לכלתי יחזו בהן המים / וירעבו ויקרעו ע"י כן את גוויקו / ובפרט בימי הבליר ובחורף כי אז המים קרים מאוד • בה יוקח מן הליקה הוקח לרפואת בני אדם / ושיא מועלת מאוד לדברים רעים / ויקרא (ביבערגיין) והרופאים והרוקחים יקראה בלשון רומי / (Caſtoreum או Teſtes Caſtoris) •

שיערות הבינר הוא עודים ויקרים מאוד בעיני האדם / ומהן נעשים בגדי חוכם / כובעות נעלי יד ורגל ומפורסמים בשם (קאסטאר־היטע / סטריאצפע וכו') / וכנעני בריעתני"ע עושים עמהם מכחור רב / ויצלחום לתרגע בנפוח הארן • ואולם על תדמה בלבבך לאמור / כי כל הכובעות ונעלים הנמצאים במדינותינו ואשר יבנוס הסוחרים בשם קאסטאר / שהמה בחמת משערות החיה הזאת מעובדים ? לא כן / כי אם ע"י תחבולה / יערבו בשם שערות ארנבת וספיס / ושערי רחלים • ומהין יבחן מיד על ידי המשקל מה המה / כי שערות הבינר קלים יותר משערי הארנבת • וזה מהלכים היושבים במקום מוצבות החיה הזאת / ובחים תוקה ויתקלו את בשרה / ויעשו להם מטעמים מלבושה ומליקה / כי עודים להם למאכל מאוד / ואנשי הודו מכסים את בשרם בשורה / ומשנה עושים סביניס ומלבות •

מתבונות ובעולות החיה הזאת הפליאו והגדילו המחקרים הקדמונים עד מאוד / ויחברוה מעט מאוד בחכמה ובתבונה / אך החוקרים אשר קמו אחריהם ועמלו יותר בדברים האלה / לא סמכו את עצמם על השמועה / כי אם חקרו ודרשו היטיב טרם יכתבו על הספר / המה בחנו ברוב הספורים הנם / ויחשבום לתוהו • אחם עוד השאירו לה סגולות מיוחדות ובפרט במלאכת הבנין / אשר נפלאת עד מאוד בעיניהן / ואין בכל בהמת וחית השדה קדמה ותשוה לה בדבר הזה / וכל חיה וחית אשר בעיניו ירחה בניני החיה הזאת / יסתלה ויתפלא / ובלבו ידמה / אין זאת כי אם מעשי ידי חרש

וחוסך / אשר נעשה קו ונמתוגה יקחרס / אשר כח זרועו פעלס / ונמקנות ונמסמרים חוקס ! אך זה חלקה מאלהים ומנת כוסה מיוחר כל / הוא נחכמתו העליונה ובידיעתו הכוללת המגיע לכל הנברחים תכונות וכוחות די ספוקס ולרכס / והוא נתן בלב החיה הזאת לעשות מלאכת הבונים כאחד הרשי עץ ממנו • ולמען תכיר גדולת ה' וגבורותיו / תניעך לפניך מנהגי וסדרי בניניהס / כאשר הגידו לנו החוקרים הנאמנים •

בבר הגדתי כי הניבר חוכנים המחוה והריעות / ולכן יתאספו ויתקבצו המונים המונים כשלשה או ארבעה מחות במספר בחדשי הקיץ (יוני חודש יולי) ללכת אל שפת נהר או אגם (יצבי) לבנות שם על המים בית זבולם / להיות להם למחסה ולמסתור כל ימי הבניר והחורף / ובהגיעם אל מחוז חפצם זה החלם לעשות : יבחרו יחד לב אחד לעשות שֵׁכֶר נעל המים לשים על ידו נריח ולהיות לשלוח מימי הנהר / לצלקי תלעם ותשתפם הצמחת / כי נאו המים ויעלו על ראשם • לורך השכר הזה תמיד כמדת רוחב הנהר / ואף אם יהיה רוחב הנהר כמונים או מאה רגל (גום *) לא יחדלו ולא יעזבו גם המה מלבנות בנין גדול כזה / רוחב השכר כשנים עשר רגל / ולפעמים עוד יותר כפי אשר נראה להם להכרח ולורך מפני גאות ושגשרות המים • אך אם יהיו למקום מושבותם על מי אגם או יחדלו מלבנות השכר הזה / כי ה' תלביש חלק להם בדיעה לדעת / כי עליית המים באגם מעט מעט היא / ולא ירבו ויפרלו מי אגם / כמימי הנהר אשר בשתף יעבורו • מי לא יפחדך מלך הגוים הזה !

בלי מלאכתם אשר המה עובדים העבודה הנפלאה הזאת אל פס : ארבעה סניפים המוקנים (פיר טניידע גענוי) / ידיפס / רגליפס ושנפ" • ומפי להם השנים למאור (זאגע) ולקרדום / בהם יכריתו ויחטובו העלים והתלנים ; ידיפס" / לדקר / **) בהמה יזכרו חפידות וחורים נעפר למען נעוץ

בתוכם

---

*) מזה ידוע ושני רגלים / בלמה •

**) מלשון המשנה יחפור בדקר (בילא מי מי) •

בתוכם העמודים אשר עליהם הבית יסען ; ורגליהם / לעשות בחומר ובסיד ; ובנפש / לרחת (טויפען) ולכפים הבונים *) (אויערקעלי) / ולדף המשוח (רייבעברעטט) **) לעוף בו יגיעי ביתם . והנה ברחוקים עץ שתול על שפת המים קח מהם כאשרים גבהו ועביו כגודל ליש / לא ינוחו ולא ישקטו עד כי הכריתו לותו מקחתיו שמוך לגזעו והפילוהו בתוך המים אשר על שפתו . ואם יהיה מקום שיפול העץ על היבשה / לו יתמלמו ויחורו חיל לשחוב המשך הכבד הזה אל תוך המים / ואחר כן יעמדו כולם יחד עליו / וינחוהו / על ידי ובנפש ורגליהם אשר בהם ישועו / אל המקום אשר בחרו לשבת / ויניחוהו על פני ארבו / אחרי הקלות והכרת את ענפיו וחוטריו בשניהם / להיות ליסוד הבנין . וככלות הדבר הזה / יתחלק הכמון לשבעות בשות המשועים אנה ואנה / אלא יחברו עמקים כמקים בעפר / ואלא ילכו לחתוך אלני קטנים וענפים / אשר יציחוס רפסודות למשכנם / וינעלוס בהעמקים / עוריס עוריס / לשמוך בהם את הבית אשר יבנו ; אלא יביאו ערבי וקני הנהר וישרשו לותם מעמוד לעמוד מעשה עבות ורשת / וימלאו החלל בתוכם עם עפר האדמה / ואלא ילכו לקוסם קח לשבון העיט וסיד ולעוח בהם ע"י ובנפש גדרי השבכה לחזקם על יחודו . ובקלה העליון של השבר עושים שתים או שלש תרוחות / למען עבור בהן מי הנהר / פעם ירחיבו לותן ופעם יקלרון / כפי מסת עלית ונפילת המים / אשר נפשם יודעת עד מלוי .

במלאבת השבר הזה בונים כלמן יחד / לים את לחין
יעזור / ולים את רעהו יחזיק / לך כלותם
העבודה

---

*) גם זה מלשון משנה (מדות פ"ג משנה ד') ושמות הכלי לוים כמלים בספרי תל"ן ולכן נשמלם מלשון המשנה / כי לשונה לשפת עבר יחשב .

**) כפים לו כפות / ודף המשוח / הוא כלי הבונים / עורת כפים כשעת מעולם / מכרעל ולו בית יד / כוויצ"ך הבונה את השיט על הכותל / ועורת דף המשוח כמלוכע לתוך / מעץ / גו יצוה וישר בני השיט על הכותל .

העבודה הזאת יתחלקו למשפחה ומשפחה , אשר כל אחת צוררת לה מקום על הכבר לנטות שם ניקה . מכסת הנפשות לכל משפחה תניע פעם לשבה או שמונה או עשרה , ופעם לשמונה עשר עד עשרים נפש , איש ואשתו . תבנית הבית ולורקו , כאהל עגול , ופעמים קחתים ושנים יעשו בו , לפי רוב המשפחה כן יעשוהו , לרבים יגדילוהו , ולמעטים ימעיטוהו . כי לכל זוג וזוג יש חדר מיוחד לשבת שם . קירות הבית עבות וחזקות , ומבית מכופרות בחומר ובקיד , כמעשה ידי נוגה חכם , ואת קרקע הבית ירצפו בירק ובשן הארץ להיות להם למשכב רך , שם ינוחו וישכבו . לכל בית שני פקחים , הפתח האחד נקקף על פני הינשף , ויהיו להם למפלט מפני חויותם , כי עת יחרבו הגיידים לגוד את נפשם , הוא מהר ינוסו דרך הפתחים להחבא ולהסתר עד כי יעבור הועם . וחולם על הרוב ימלאו דרך הפתח המונח לגד המים , כי מעור השחות נרגלם לא יכלו לרוץ קל ומהר על הינשף ולהמלט על נפשם , רק הליכתם כהליכת החויות לאט לאט בתנועה מרוחשת , ולכן לא יעברו בפתח השני כי אם לעת הצורך , ובלעדי זאת יהי להם הפתח לגד המים , לצאת משם חוץ , למען כשות את נאחם , כי הנקיות חביב מאוד בעיניהם , וישקמרו ממאוד לבלתי טנף את ניקם .

אורך הבית כרוחב הכבר , ורחבו כמכסת נפשות אשר שוכנים בקומו , פעם יהיה רחבו משמונה עד עשרה רגל , ופעם מארבעה עד שבה רגל . ומספר הבתים יגיעו לשמונה עשר , ומעט מועיר יגיעו לעשרים בתים . בתחתית הבית לגד המים עושים חדרי מסבנות , בהם יאצרו קליפות ענפים וחוטרי אלנים אשר יחכפו הניקה בימי הבציר , לאכול מהם כל ימי החורף . ובהגיע קור החגיד והנלנים נרחים בארץ , יעזבו את בית משכנם וילכו יחד בערים ובאלונים , להתענג שם בפרחים ונעלים ולהחעלם בהבים , והיה בשובם אל בתיהם והנה פרצו המים בהם פרץ על פרץ , או יתחברו יחד כברחטונה לחזק את הגדק ולהעמידם על כנם . ואם ירעו כי ערו המים גם עד יסוד וישמום לקל , או יפרדו הים מעל

תחתן

אחיו וכל אחד פונה לדרכו / *) מקום אשר רומו לנפש .

בזאת דרכי מתכוונים החיים הזאת וממנה לבדה תכיר קורת
תהום ! גדולות וגבורות יוצר / לפי כי תפקח עיניך
על כל הנגרעים לשוניהם ומיניהם / אשר לכל אחד ואחד
מהם / סגולה מיוחדת לו מבטנ עין מרחיקה / ולא תמלא
חוון משמוע מהם / זו תדע את ה' להתבונן ולירא אותו
כל ימי היותך על האדמה הזאת / ואל יפתך המתחכמים בעם
לאמור : לא זה הדרך הטוב ייטב בעיני ה' / כי הומן יקר
במאוד מלבלותו בדברים כאלה / אל תפנה אל דברי הבאי הזה
האלה / ואל תתנה להם / כי שקר המה דוברים / עליהם הכתוב
אומר את פועל ה' לא יביטו ומעשי ידיו לא ראו . ועיין מה
שכתב על זה הרב החסיד רבינו בחיי בספרו חובת הלבבות
שער הבחינה פ"ד .

אחרן האללי .

מכתבים שונים

מכתב

לאמנון שר הצבא אל רֵעו עשריה ,

אחרי מות אחינועם , בגיא ההריגה **)

נפשי נמלטה ממות ביום הרג רב , אך להרע ! למרחב
עיני כי נפל לחינועם ידידי / מר ממות הסיגני /
להם

---

*) לא נעלם ממנו כי לחזה מהבוחנים תחולות החיים הטבעים / דרך אחד בספרו הזה : אך מני את פי החכם החדון זולצער סמרטי . בחבר כתב בספרו (סמרטיבוכון זור ערוואקונג דער טוגענד מיט דעם נאטורליכע ערשטער טייל) .

**) Nach Duschs moralischen Briefen zur Bildung des Herzens 12ter Brief.

הלא ! עשריה / זה לחינו עם מודעתנו לבבך נפש להנצותו /
חינגו / לכן תיליל חוסב לת רעיך רחה שכול לנפשו / עלי
בחור מעט / עלי יסר בעדם / עלי ידיד נבחר .

על ימיני פרחח לחין לב בגבורים חן שחט כשחוט הובח
לכפר לדמתו ועמו ; ודם לחניר השקה לת שדי קטל .

התועילנה דמעותי לבקש לת שלהבה נפשי מעל מקום קברו
לשוח בקשו למו ; יד משלחת הקירה חרלנות
לימים / קשרם יוסר על לב ולב / ועצומות לחבה ישתוררו על
נפשות קרובות ברוב סרעפן בקרבינה נתקו לנלח .

לבל תכליח ; גם שמחה ליסרי דרך גם שלות נפש / רחה !
שוע פתחום / מסנות מתהפכות / לף שרירת רלון
לנוס ירדו בהנה ; פתחום יבח שבר / ולח יוקדת בחיק יסריס
בלהבת נפש מוקד עולם בחימה נדעכה .

בן מתק שנון לבבות / כיקר מעדני חלד / רגע יחרוץ
משפטם ; וינדל שבר / כנודל חסרון לף יוכל המנות .

יש לכסף נגאל להון / ים לזהב יהיר תקוה כי יכרת / רגע
יחתוף ורגע ישיבנו ; וחסרון לוהב כי יגוע ולין / מי
ישיבנו ? ממעט תנחומות בחבל / חך מערך נפשות לוהבות
בחמונה / מי יעלור זרס דמעות זורמו עיני עלי שבר ?

שבלנו מלים בלעדו לף ערב לנו חיינו לחנו / לף תשורנו
עוד עין הנשקפה כמו שחר / וינשף נחוש משכיות
חמודי נפש יקרים / כי בת מלורו ; בחברת מרעים לף יעבור
עוד גיל עהור לבב / ולהניס עלו בס ; לף תעבורנה על
ספקותיו תהלות / לספר מעללי יה / ומרות טהורות
מוסר חלוה לף תוספנה להשמיע .

אבד מקבל משל לחיים יסר / בן לחון בו למשה בית חנותיו /
ולכל ריע לוהב נחמד .

מה נהיה מכל טוב ורבת יוסר הנלו בקרב לנו בימי עלומיו /
מה מלוד תוסיע לור זרע בקרבו לקפלרת לחיו התוהבים
עמו / כקש פרח / ועץ חיי כי בגביל פרי ?

האלהים עשה / עודנו בחנו נקעף / בחתוף ירך ממענ׳
קוצר כחצלת בגעת בה רוח ויסעה מגוע / על
עפר נחת ריח לא תפיק / אם יתר שתרית יחליפו כח /
בעבור סופה ותיננו ׃

הבן יקיר לך ועגוג מבניס ׃ חכם ויסר ׃ רצוי לחיו
והחוד מכל בני חלד ! כיקר חייך כן יקרה מוקך ׃
למען הקים משפט לדמת לבותיך / ליסע לנסי בריקך רגנו
וחלו משטף לוריהם / להשניח נחלקם עברו / נגרה דמך ׃

גועת כגוע לים חיל ; ערס סוגרו עפעפיך עוד רחים
משנחיך נפוניס נגפים ממגן עור לחיריס בקרבך /
עוזיס חלקה עקובה מדס / זרועה מגדודי עבוחים / ורב
חללים נפלו שמה ; עוו ותעלומות לנבחוקיך / חולי גם שלום
האדן בדמך קניח ׃

אבן אם בין מלכלות יוסב ארן / ברן יחד המון שלו בי
לחיך לבדנו תול דמעה / אם גבה בעינינו שלם מחיר
עוזמו / אל תרחמנו / כי כל מחמדי חיינו בחיך
השמורנו /ונפשינו בנפשך היו קשורות / הלא אתה ונחתנו /
מי יסיב לנו ריע כמוך / וריק נפשינו מי ימלא ? לחינועם
ידידנו / אהה ! לינך ׃

אגידה ואספרה לוך נפל גבור במלחמה / ידעתו עשריה /
ידעתו מלחנתו וברינו נאמנת לך / עתה תחלכך
התנונן חילו למלחמה ׃

במה השחר עלה ונוקר אור / ליום חיום לאלפי רננה / על
מי לא יקום אורהו כי יעה לערוב / והנה תנכי נחפז ;
לנלת אל לחינועם רעגו להתרחה עמו פנים לך הפעם ;
כנוחי מלאתיו כורע על ברכיו וכפו פרוסות השמים ;
לבלתי השניחו מני מערכי לבו / הסתרתי לחרי יריעות אוהלו /
כי לא ירחני / ותני תפלה עמו ׃

בבלות לפלג וקס על רגליו, ולו נגשתי, ויחבקני ויאמר:
הן קדמתני, על דעתי לנשק לקראתך, לולי
עתה בחת.

אחי! עוד מעט רגעי חלו בעוחות לחיותינו חנו חיים על
האדמה, מי יודע אם לא המה חרוצים לאחריתנו,
ועלם היום הזה, יפריד ביני וביניך. לכן כן חיינו לאחר לא
נבהל מהמוקה. וממות בחלקת השדה התעתדה למות יפגיע
היום שמה, אין יקר יתר גדול מזה.

לי אמר לבי כי לא אראה השמש תזרח היום בבוקר, כאשר
לא ראינו לאחה עודנה, ברכני נא ידידי, כאשר דמינו
כן היה אהיה עתה עת קצנו. אם נשוב חיים שנינו, אם נא
נבא ונראה יחד כמנלחים, מה מאוד קרב או חדות לבנו,
עתה לך לך ושמור נפשיך באשר תוכל, וכאשר תבונות קרבות
יחפוצון.

מי יתן נערכה יחד ומקרה לאחד יקראנו אם לחיים. — אולם
עוד חייך מחיי, כי עיני רבים עליך, ומעט מזעיר עלי
ישלו נפי.

נזכרה לחי לת עוני נחלת לנוחיא, ומי יתן ואנכי מחיר
דמי לקנה לת שלום ארץ, ככה דבר האים ויפול
על לוחלי, ומעותינו היו שפתינו לחנו.

אז יקקע נשופר וחלולות התרועה נתנו גם להאסף, גוע
המנועע המחנה, ויתאו רחשי הלבח שב ויסיים וחבקו
לים לת לחיו, ולים לת רעהו ברך; וקול המון כביר מלא
לת מרחבי המערכה, גם אנחנו שבנו לחבק ולנשק לותנו יחד,
לאחר לל מקום מלבנו הלבנו.

השאר ברפים הבאים.

משלי מוסר .

הדברה והנמלה

ביום צח ונעים , שטה הדברה בדשאים
בפרחים שושנים ואהלים , בהרים ונחלים ,
לאסוף דבש ונכאת , לערוך בביתה מערכות .
גם הנמלה שטה בגנים , בזיתים וגפנים
בשדי חטים וזרעונים , ובאוצרות דגנים
לאגור , ולצבור בר , בל יחסר לה דבר .
ויהי בראותה הדברה , מעופפת בשמחה וזמרה ,
ותקנא בה ותאמר , הן לשלומך מר לי מר !
למה תשבי את בנחת , ואנכי מכל איש בורחת .
ירדפוני האנשים תמיד , אותי וביתי להשמיד . —
וכמעשיך מעשי נפלאים , בהפרי בורות ומחבואים
מערות גדולות והמודות , בגנים כרמים ושדות .
ולמה יגרשוני מאוצרותי , וכאויבים הם סביבותי .
אומרים לנפשי נודי , והרבו עניי ומרודי .
ואתך ברית יכרותו , בתיך בל ישביתו .
היא כלתה לאמור , ותען הדברה ותאמר .
למה זה תשתוממי , ומי ברעתך מי ?
הלא מידך זאת , בצאתך נגדם בעזות
לאבד פרים ועצם , ולהחריב יבולם וארצם .
אך לנפשך כל דאגותיך , ומטובם רחקו מחשבותיך .
גמולך ישיבו בראש , טובתך בל לדרוש .
לא כן מחשבותי , גם לי ולהם אוצרותי .
אוכלים גרני ומדושי , ארו יערי עם דבשי .
לבן שלמים הם עמי , לשלם לי כתמי .

בקורת ספרים חדשים

יונה עם תרגום אשכנזי ובאור, על פי יואל
בריל לחברת שוחרי הטוב והתושיה,
בברלין בדפוס חברת חנוך נערים, התקמ"ח
(מקחו 5 גר').

מסדרי ההפטרות התקינו להפטיר ספר יונה ביום צום הכפורים, במנחת ערב, למען התעורר על ידי זה העם לתשובה לחתים, כי אם יקראו ויתבוננו בחסדי ה', ורחמיו על העיר נינוה כי נחם על הרעה אשר דבר לה בעבור שובו מדרכה, אז גם המה ימנו אל לבם לחפוש דרכיהם, ולשוב אל ה', ואז יכפר ה' בעד עוונותיהם וירחמם כי המה עמו ואלהי מרעיתו. אמם, כונת המסדרים הטובה ועשתה פרי בימים ההם בהיות שפת עבר עוד מתהלכת בתוכם, וכל ישראל מקטנם ועד גדולם ידעו ויבינו לדבר זה, אך כן בדורינו ובומנינו, כי רבים עתה הבלתי יודעים, מהיודעים הבין בלשונה, ואפי שפת עבר בעיניהם כלשון נכריה אשר לא שמעה אזנם ואוזן לבותיהם מעולם, (ואחר בחוננו שמענו לפעמים חרופים וגדופים אשר המה מתפללים מחוסר ידיעתם הלשון, ועליהם אנו קוראים תפלת הש"ץ: היה עם פיפיותיהם, הגרס מה שיאמרו, הבינם מה שידברו —) ואם כן אמנם מה תועיל קריאת המעשה הזה לאנשים האלה? כי נקול הסיר לאזון חרש ומראה הסוכה וחבלה לעור, כן הדבר הזה! בעבור זאת קם והתעורר המחבר היקר הזה ר' יואל בריל חבר לחברת שוחרי הטוב והתושיה, ויוניח לאור בחורם אל העבר, ספר יונה עם תרגום אשכנזי ובאור בלשון לא נעים מאוד: עתה יודוהו אנוש ואנים אנשים ונשים יחדיו כי הסיר מפניהם המכוה? ובלעדי החסד הזה בעד ההמון, פעל ועשה גם

לתוכני ולומדי תורה / כי על ידי כן יש לנו עוד ספר אחד בתנ"ך מתורגם ומבואר בשר ליטיב / כמאמרם ז"ל מלמד נוערת מלוה / לשרהו ושערי חלקו !

התרגום והבאור שניהם כאחד טובים במאד וכבר נודעים מעשה לגבעות וילידי רעיוני המחבר הזה ע"י שאר ספריו ומכתביו אשר כבר הוציא לאור / ויעש לו בהם שם / כאחד לגבי השם • גם הקדים לתרגומו מבוא הספר ושם דבר (ה) מימי חיי הנביא (ב) ומכוחב הספר (ג) הערות היזה שלות שנפלו בזה הספר (ד) מהתרת השלות (ה) מחועלת הספר (ו) מסגנון הלשון (ז) מענין הדג (ח) מענין הקיקיון • וחף כי ההקדמה הזאת ארוכה ביותר וכמוחה תעלה על כמות נוף הספר / וגם הרכיב בה המחבר דברים אשר היום מועילים לבוחן הספר / מ"מ נמלאו בה דברים רבים טובים ונכוחים / ישרים למוצאי דעת • והמעט אשר מצא המבקר גם בהקדמה גם בתרגום ובבאור / אשר לפי דעתו לריכים תקון / יגיד הנה לעין הקורא והוא יבחר ויקרב •

במ"הס פרק א' בפתח דברו הביא דברי הירושלמי ללא צורך / כי הלא כונת המחבר רק להודיע שהנביא יונה היה בימי ירבעם בן יואש מלך ישראל / ואם כן די לו בהבאת המקרא לבדו / כדבר ה' אשר דבר וכו' / אך שפת יקר הוא בדרכי מליצת הלמוד •

שם פ"ג וד' הערה המחבר שאות רבות טובות ועלומות / אבל תמוהת היזה מהן בשארת מעל / כי הדבר שהביא עליהן בהתרתם / דרך דרשנים הוא ויוצא מן דרך הפשט / עיין שם פרק ד' חלק ב' וג' • ולדעת המבקר יקורץ בשלשה אשר שקל : מה רואה יונה למנוע את עלמו מהנבואה הזאת ? על ידי פירוש רש"י עם מעט הוספה / והוא : לפי שאמר הקב"ה ליונה לקרוא על נינוה בזה הלשון עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת / בלי התלות בתשובה לאמור אם ישובו מדרכם / יסלח להם / כי אם / ייעד להם הכליון

בלי תנאי / ויונה ידע כי על רחום ה' לא יחפוץ במות המת /
כי אם שב מדרכו וחי / ולכן ירא פן יאמרו תנחי נגוה עליו /
אם ירחו לחר התשובה שלא עשה ה' כאשר דבר / שנגיע שקר
הוא / ובלשונו רמיה / והוא הדבר אשר התפלל הנביא (פרשה
ד' פסוק ב') באמרו : שלא זה דברי וכו' על כן קדמתי לברוח
תרשישה כי ידעתי כי אתה חנון ורחום וכו' ולכן אמרו תנחי
נגוה : מי יודע ישוב ונחם ה' / כי לא ידעו בוודאי שירחם
ה' / לפי שייעד להם הנביא בלי תנאי .

שם פ"ו הטיר המחבר שסגנון שהגדה באמרו : וכמו כן
יהיה להכפיל ולסדר שם המקרא לחר הפעל וכו' /
ונאמת כן דרך לשון להשמיט לחר הפעל בשם המקרא לו במקור /
כי קרובים השם ומתחלפים זה בזה / וכן מלאנוהו בתורת משה
ויהרד יצחק חרדה (בראשית / כ"ז / ל"ג) ויצעק יעקב (שם
י"ד) התעתם חטאה גדולה (שמות ל"ב / למד) לעבוד עבודה
(במדבר ד' / כ"ג) בריאה יברא ה' (שם י"ו / למד) ודומיהם
לאין מספר / ובמקום אשר לא מלאנוהו מפורש לחריו / הוא
בכח הפעל .

פרשה א פסוק ב דאך יונה אמכטי זיך מוץ / מלת
דאך פה קשה לשמע לזון ויותר טוב
לבתוב תחתיו : יונה אבר אמכטי וכו'

שם פ' ו"ן בנאור / וזה לשון המחבר : קרוי אל אלהיך / לפי
שהיה המעשה סמוך לארץ ישראל אשר אחשב
היום הזה שעתה בידי אלהי ישראל לעזור ולהוליך זה טעם אלהים
בה"א . כשנגש היה מלת המחבר בכתבו זאת / אלא רב
החובל לא ידע עדיין שהוא מבני ישראל כאשר רמינו אחר כן
שעלו לומו לי מזה עם אתה ולו הודיעם עברי אנכי .

שם פ' יוד תרגם מה ולמ עשית : וואס המסט דוא רעכן
גטאהן . הנה לפי תרגום הזה וכמו שכתב
המחבר בעלמו בנאורו / לא ידעו עדיין מה שעשה / ושאלו

מה היה המעשה / והוא נגד המליצה / כי אם כן היה להם לומר מה עשית כמו והגד נא לי מה עשית (יהושע ז' / י"ט) אבל עתה שאמרו מה זאת עשית / ע"כ שעורו כתגרין בכל ספרי תנ"ך (ואין לחוד מהם יוצא מן הכלל) ששאלו במקום היש לך יכולת לעשות זאת לו מדוע עשית זאת והוא דעת רש"י ז"ל ותרגומו לפ"ו ווּאט (ווארום) האסט דוּ דאּ (דיזם) גטאהן ? ולפי הפירוש הזה מאמר כי ידעו לינו מוסב למקרא שלאחריו כדעת המתרגם האשכנזי / רק הוא נתינת טעם למה שלמעלה כדעת המתרגם האדמי : תרי ידעון גוברייא וכו' ומתורגם כי / דעון / והכפיל הכותב בפסוק י"ו שלאחריו מלות ויאמרו אליו / לפי שהפסיק המאמר כדרך הלשון ותרגום ויאמרו אליו : זיא פֿוהרן פֿאּרט / או : מוּנד שפּראכן פֿערנער זו מיהס .

שם פ' י"ד מוּנד רעכטי מוּנט ניכט מוּנטוּלדיג פֿרגאסטם בלוט זו . המתרגום הזה לינו נכון בעיני המבקר / כי שפיכות דם של נקי / בוודאי יחשב ה' להם לעון / רק שעורו של תחשוב לנו כאלו הוא שפיכת דם של נקי וכף הדמיון נמלוט דם נקי נחשר מהמקרא כדרכה ויתורגם לפ"ו : רעכטי מוּנט ניכט מ"ל מוּנטוּלדיג פרגאסטם בלוט זו . וכן תרגם בחמת המתרגם הנחמן רמב"ן / בפסוק ואל תתן דם נקיי (דברים / כ"ו / ח') ;

פרשה ב' פ' י"ו חסדם יעזבו / הניח המחבר בשם הרד"ק וז"ל ידעתי שאחר שנמלטו (מנגי הספינה) מן הצרה יעזבו חסדם שירחו את ה' ונדרו נדרים / לא יקיימו מה שנדרו וכו' אבל אני לא כן כי בקול תודה ותזבחה לך . שנפש היונקת מלפני הרד"ק / כי איך יתכן שכוון בזאת הכתיב על נדרי אנשי הספינה / הלא מה נדרו אחר שהשליכוהו אל תוך הים (עיין פרשה ו' פסוק ט"ו וט"ז) וא"כ איך ידע הוא מנדריהם ונדבותם ? והיה להמחבר לעיין בדברי הרד"ק אם כנים המה / ערם יביאם בספרו .

פרשה ד' פ' ט' נס זה הלך המחבר בעקבות הדרשנים והניח לדרך הפשוט •

ושרם אכלה לדבר , אלו רב תודות להחכם הנגיד ר' דוד פרידלענדר נר"ו על הטוב אשר עשה לקרנס ההפטרה של שחרית מיהכ"פ (אשר היא במחברת ספר יונה בשופה) כי מי האיש יודע לשון וספר בני ישראל , אשר לא ישמח לקראת הקרנוס הזה ? ומי האיש הקורא בה שנים ושלש פעמים אשר לא יכיר בטם מעשי ידי החכם המקרנס הזה , הנודע בגבר בישודה וישראל כי רב כוחו בשתי הלשונות הללה , כי ממך משה את ידיו עליו • ומי יתן ויחנה החכם הזה לעמוד עוד בעדינו לקרנס את ספר יעשיה מרחשית ועד קצו כאשר החל לעשות בשתי הפרשיות הללה • כי אף שרבנו כמו רבו הקרנומים על הספר הזה מלבושים חכמים , עוד נשארו לנו דברים ומקומות אחדים שם אשר בעינינו כשקומים וחקומים , וגדולה יד המקרנס להאיר לפנינו הדרך בתור שכלו , ובעל הגמולות ישלם לו כמפעליו הטובים •

א – ה –

תולדות רבנו החכם משה בן מנחם , מאת
איצק אייכל חבר לחברת שוחרי הטוב והתושיה
בברלין בדפוס חנוך נערים תקמ"ט •

המחברת הזאת יעד המחבר הנכבד בראשונה להניחה לחת לחת בספרנו זה המאסף , וכן תקרא שם בחדשי שבט , אדר ב' , ואד מ"ח , וחשון מ"ט • למען שם הטוב לחכמי , משכילי , אשר בקשו ממנו להוציא לאור שם בחבור מיוחד , כדי להפילה יותר בישראל ולהרבות התועלת • היטב לעשות לשמוע עלתם , כי החבור הזה נחמד ייקר מאוד •

נחמד ; מפאת נועם ויופי סדור מליותיו ומאמריו , ובפרט המכתב לריעו ר' יואל ברי"ל , אשר הקדים המחבר ייקר הזה לספרו , שם הראה כוחו ועונש ידו בלשון הלצון ויופי המליצה , לא ילאה הקורא להגות בו , וכל עוד יוסיף לקראו

לקרות , יוסיף להתעלם ולהתעצם בו , ומה מתוקים דברים בפיהם לרעו הנזכר :

„דבר , הפלגת רחות תותי רועה בשדי המדע ? —

„מי הגיד לנו בימי נעוריו לומר : הנה ימים נחים

„ותפנמו לים את תחיו בדרך מנוח החכמה ? — וכו'

ולמטה , כאשר עוותנתו הגידה לנו , כי בימי נעוריו שערי החכמה היו ננעלים לפניו , אמר לריעו :

„ידעת את הימים — תכן מחש מספרך , לא טופים

„היו , במספר שנותי על יבוחון , לריק חלפו , סבל

„ומעצי תעתועים — וכו' ,

וגם אחרי כן כאשר ידבר מתועלת החכמה ויקרא בחוני נערי ישראל לשקוד על דלתותיה , היעיב במחוד את אשר דבר :

„כי הנה כסדוב עלמה טובת שבל , מתרפקת על דודה ,

„ובכל זאת תתרחק כנווח תהכתו , תשתתר תוכ משמוע

„לקול שועתו , ותמאן השיב תן על דברי דודיו למען

„נחון את לבו אל שלמת תהבתו ; כן הדבר הזה , החכמה

„תשרע לפתוח דלתה לקול דופק , ערם דעתה כי בתם

„לבב ידרשנה . לים אשר אך למען דבר גדולות יחפוץ

„קרנותיה לא יעבור על מזוזת פתחה לעולם , תכן

„לתם לבב אשר מחשבתו אותה יכסוף שבת אתה ,

„תשפוע ידה , בורוע נעוים תחבקנו , ולנגח לא

„תקרעו . — וכו' „ . תשם למה כל הדוגמות התלה ,

מי לו עינים לראות . ירחה בעיניו את כל המחברת , וידע כי למת דברתי .

ויקר ; מפאת תועלותיו הרבים , הן התועליות היולות לנו בידיעתנו תולדות האים הגדול הזה כאשר העיר המחבר בעצמו , ומה לי להוסיף על דבריו ? תניעם פה כי ישרים ונכוחים המה :

„בלתי נתחנה יחד תכונת אים מרומם מאפי שפים תבשים

„אשר בגילו , למען דעת חסדי יוצרינו אשר שמהו

„לנם עמים , ואת ידעת מלוא לומות ומופתי אל מבלי

„יעתק לור ממקומו , ואם ידעת בחון קצר השנות

„והמסובות בכל פעל ה' , ולמלא בקצר הזה לוח ופלג

„ יותר גדול ונפלא מכל הנפלאות אשר נגד לו חוץ לעצמו ,
„ גם ידעת כי יוסי יעמס לנו התלאים טובות נפלאות
„ מבלי הפוך סדור הבריאה ; עתה בהסכילנו ודרשנו אחר
„ תולדת הצדיק הזה , אשר כל עוד גדלו הסבות המונעות
„ מלהביאו אל רוח השלמות , כן נפרצו בלבו ביותר
„ עוד סבות וכחות נגדיהן וכו' , מכיר כי מאת ה' היתה
„ נסבה כי חפץ להגדיל שמו בקרב הארץ . "

ואף יכיר זאת , יתמיה בלבבו בדרכיו , ואל יפנה אל הרהורים ושטי כוב , כי אם כל ישעו וכל חפצו לדרוך בעקבות משה איש האלהים , להגות בתורה ובחכמה כל ימי חייו , מה רב התועלת הזה ! והן מפתח הלמודים אשר הודיע לנו המחבר הזה בספרו ע"י העתקת ספר הנחמד ירושלים לרמב"ן ז"ל והמעט מהספר היקר מועדי אחר מלמון תשכנזי ללשון עבר , עתה ידעו ויכירו התלמידים אשר לא ידעו הבין בלשון תשכנזי , את פרשת גדולת תלונינו רמב"ן , והעמל אשר עמל בימי חייו בעד עמו בית ישראל , עתה יתמרו עליו : אין זה כי אם איש האלהים ומנחמנו לא ידענוהו !

אך על היות דברים מועטים ראוי המבקר לעורר לב המחבר לתקנם ולשנותם אם ילך החבור הזה פעם שנית מתחת ידיו , (כי נודעי יקרינו הקונים על כלי חפץ כזה מן סכום הנדפס) כענין שאת מה דהוה הוה וכיולא . כי לע"פ שנודעי כונת המחבר לעומק להיותו לוהב אחת ושוב מעללים , מ"מ למה יקח פתחון פה להלומי דעת שאינם יורדים לעומק כונת המחברים לפער פיהם לבלי חוק לחמור שהלעיג נגד דברי חז"ל , אשר נודעי לא עלה על לבו מעולם ; ורבים עתה עמי הארץ התורדים לנפשות חובבי חכמה ומדע ושומעים להם רשת ללכדם נחמרי פיהם ולהבלים ריקם בעיני העם . גם זאת שנגה היא היולאת מלפניו , בקראו שם אחת משה ז"ל זיסא , כי שרה שמה כנודע בנרור למבקר . ואף כי מלער הוא , הנה החמת הזה בנקטן כנגדול , ואי אפשר לומר הזה החמת יותר מאחת אחר , כי אין מדרגות בענין החמת כידוע לחכמי המחקר .

תולדות הזמן

הנובר

י' אייר תקמ"ט.

בחדש הזה הגיעו אדוננו מורנו ורבנו הגאון מוה"ר ארי' ליבש זצ"ל נעל ספר פנים חדשות בן הגאון המפורסם מוה"ר יעקב יושע זצ"ל, מחבר ספר פני יהושע, אשר יסד על כס הרבנות במדינתנו שנים רבים, ונהג את עמו בתמימות ויושר. הלך לעולמו זקן ושבע ימים מחרי רעותו בנים ובני בנים עוסקים בתורת ה' כחפלו כל הימים. וקודם מותו צוה על רבני מדינתנו להושיב את בנו ה"ה הרב הגאון מוה"ר בערש נ"י על כסאו אחרי מותו, וכן עשו, וידעתי אם יקר בנו הרב הנ"ל אשר יסד אתנו כעשרים שנה והרביץ תורה והעמיד תלמידים הגונים, ונתקבל לאב"ד בהסכמת כל אנשי מדינתינו יום שניעי של פסח העבר, ושנת העבר דרש בבה"כ הגדולה לתפארת ולכבוד בחורי כל שומעיו, ה' יאריך ימיו על כסאו.

פראג

י"ט אייר תקמ"ט.

ביום ג' ט"ו העבר נלקחו כ"ה אנשים מאנשי קהלתנו לעמוד הלבת על העגלה בפקודת הקיסר יר"ה, ואנשי שערוריה גדולה ברחוב העיר, שמענו קול המות מבכות על בניהן, אחות מילדת על אחיהן, ונערות על בעל נעוריהן בעמדם את עיר מולדתם לנצח בקרב בגד שוחיהם. ואחרי התאספם יחד במנור אנשי הלבת (קאסערני) הלך אליהם אדונינו מ"ו הרב הגאון מוה"ר יהזקאל נ"י, לדבר על לבם תנחומות ולהורותם דרך ילכו בו בימי היותם במחנה. וידבר באוניהם את הדברים האלה, (אשר נלינם פה כלשונו בלי שנוי ותוספות

מעליכם עמודכם כפי יכלכם ולשמרם כעבת עיניכם • וכה דבר :
עמדו סביבם להניחם על מקום קטודכם כגו / ובטיחו להקל
וקרבנה עיניכם פלגי מים / גם המה גם מנסי המלחמה חסר
כאשר נהו לידינו מלים למת) • עד המים לבב כל שומעם /

מיינע ברידר ! דיא מיהר מיאמר מיינע ברידר ווערט /
נאך מילט עם זייעט / מוזט מיאמר זיין ווערדט /
זא לאזט מיהר פֿרעמד מוזד רעלטטאפֿפֿען האנדלט • גאטט
מוזד מוזיר מילדרגעדיגאטער קייזר ווילל / דאס מיהר נוס
מילימערדיהנסט גנאמען ווערדן זאלט • טיקט מייך דאהערא
מין מייר טיקזאל / פֿאלגט מהני מוררן / גהאלטט מיירן
פֿאר גזעגטן / זייד טרייא מוים פֿפלילטט / מוזד גדולדיג מוים
גהאריזמ • פֿרגעטט אבר ניכט מיירי רעליגיאן ; טעאט
מייך ניכט יהודיש מוטער זא פֿיל קריסטן זו זיין • בעטט
גאטט טעגליך גלייך בייא מיירש מויפֿטטעהן מן ; דען גאטטט
דיהנסט גטהט פֿאר מלזט • דער קייזר זעלבסט מיוט
שולדיג גאטט מגלובטען / מוזד מלזי זייני דיהנר דיא נטגנ
וערטיגן *) מוזד ניכט גטגנוערטיגן בעטן טעגליך מיהרן
טעפֿפֿר מן • טעאט מייך דיוך ניכן דער יודישן רעליגיאן
ניכט **) • ווען מיהר זייט המבן ווערדט / זא בעטט מלזט
דאס וואס מין יעדר יהודי / וויא מיהר בריידט ווידט /
זו בעטן שולדיג מיוט ; המבט מיהר מבר ניכט זא פֿיל זייט
מיבריג / זא זעזט ווענידסטנס דיא פרטה שמע ישראל . —
טבת קענט מיהר מוך המלטן / ווייל מיהר / ווא מיך הערי /
מיינטטהיילט מן דיוך טאגי רחמטן ווערדט • דיא וואן
טאערט מיאמר פֿרייטאג פֿאר מבנד / מוזר מיברהויפט
מלזט וואס מיהר דען טאג זופֿאר טהון קענט / דאס טהוט •
זא זאגן מיהר פֿרמאך מוזד רעכטטאפֿפֿען המנדלט ; גאטט
מוזד מוזיר מלזרגעדיגסטר קייזר ווילל / דאס מיהר נוס
מילימערדיהנסט גנאמען ווערדן זאלט • טיקט מייך דאהערא
מין מייר טיקזאל / פֿאלגט מהני מוררן / גהאלטט מיירן
פֿאר גזעגטן / זייד טרייא מוים פֿפלילטט / מוזד גדולדיג מוים
גהאריזמ • פֿרגעטט אבר ניכט מיירי רעליגיאן ; טעאט
מייך ניכט יהודיש מוטער זא פֿיל קריסטן זו זיין • בעטט
גאטט טעגליך גלייך בייא מיירש מויפֿטטעהן מן ; דען גאטטט
דיהנסט גטהט פֿאר מלזט • דער קייזר זעלבסט מיוט
שולדיג גאטט מגלובטען / מוזד מלזי זייני דיהנר דיא נטגנ
וערטיגן *) מוזד ניכט גטגנוערטיגן בעטן טעגליך מיהרן
טעפֿפֿר מן • טעאט מייך דיוך ניכן דער יודישן רעליגיאן
ניכט **) • ווען מיהר זייט המבן ווערדט / זא בעטט מלזט
דאס וואס מין יעדר יהודי / וויא מיהר בריידט ווידט /
זו בעטן שולדיג מיוט ; המבט מיהר מבר ניכט זא פֿיל זייט
מיבריג / זא זעזט ווענידסטנס דיא פרטה שמע ישראל . —
טבת קענט מיהר מוך המלטן / ווייל מיהר / ווא מיך הערי /
מיינטטהיילט מן דיוך טאגי רחמטן ווערדט • דיא וואן
טאערט מיאמר פֿרייטאג פֿאר מבנד / מוזר מיברהויפט
מלזט וואס מיהר דען טאג זופֿאר טהון קענט / דאס טהוט •
זא זאגן מיהר דען טאג זופֿאר טהון קענט / דאס טהוט •
זא זאגן מיהר דען דיהנסט פֿרייטאג / מיהר מבר ווערדט ;
זיא טבת פֿיר מייך דען דיהנסט פֿרייטאג / מיהר מבר ווערדט
דען

---

*) היר אפֿטט ער מייני העפֿליכי פֿרבייגעג גטגן דיא מנוטיגדי פֿפֿיררי •
**) הירבייא גאב ער יעדש סין מיהן מין פֿעקקן גזיט / מין פֿמער הסיון /
מוזד מין טדר תשוה /

דען זאטאק פֿיר זיא מרבייטן / דא מוך זיא מיט פֿרעמאי
אענער מוך קריסטן דען זאטאק נאך אנגלייכייט זו פֿייערן
טודיג זינד . — פֿאן מען מוצערלויבטן שפיין ענטהאלטט
מיך זא ימק מיט אנגלייך . דער קייזר וואר זא גצוידיג זו
זאגן / דאס מען מיך ניא זוינגן וירד פֿלייט זו עסן / מיהר
קצענט דאזאנק פֿאן מייער / בוטטר / קעזי / מוך מנדרן
ערלויבטן טפיין מיאאר זא ימגי לעבן / בים מיהר זו יהודית
קאאמט / וזא מיך דען מיירי אנטפֿרייגדליכי איזוזאלטן
מוך פֿאר־זעצטי זו מיהן היזוגעהאן ערלויבן וואררן . —
אזלטי יזאאמד פֿאן מיך קראנק וואררן / זא וזלי ער איך
זא ימק מיט אנגלייך דורך טהצ זו ערהאלטן / בים עס ויא
גאהט ערפֿארדרט / דאס מיהר פֿלייטבריהי זו מיך נעהאן
אימט . — מיט מיבריגן זייד מיאאר גאטט גטרייא מיך
הערן / וויבט מן קיינק פֿאלן פֿאן דעס גלויבן מיירר
פֿעטער / מוך דיהנט מוזדם מלערגעדיגטן אנדפֿירטן
אית גוטם וילן מוך רחטטאזוז טהצטיגקייט . ערווירבט
מיך מוך מאזרר גאנגן . נאניאן דאנק מוך עהרי ;
דאאיט אאן זעהי דאס מיך מוזרי ביסהער מוצדרדוקטי
גאניאן מיהרן זאדפֿירטן מוך מיהרי מברידקייטן ליבט /
מוך מיט פֿאלן דער גאטט מיהר לעבן מויפֿזוטפֿרן בריוט
מיוט . מיך האפֿי דאס ווירן דורך מיך / וזען מיסר מיך
עהרליך מוך טרייא / ווא עט יצדם מוצטרטהאן זוטטעהט /
מויפֿביהרט / מוך נאך יצנר האבפֿעטן וזערדן ענטצידגט
וזערדן / דיא מוכם זוס טהיין נאך דריקקן ; מוך וזעלכן
רוהם מוך וזעלכי ליבי וזערדט מיהר מלסדאן ניכט דאפֿאן
טרמגן / בייא מלן־רעכטטפֿאן אענטן זא גוט / וזא בייא
מיירן מיטברידרן . מוך הירהיט וזלי מיך מיך נאך מיין
מוים מיניגיד הערזן טאפֿארטטיגדן זצגן לעבן ; וזלי
זמגן / מוך פֿלמגי ווירד פֿערן זיין פֿאן מיירן זעלטרן .

כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך :

נר ווירד זייני ענגל פֿאר מיך הצריצענדן , דיא מיך היטן וצערדן .

על כפים ישאונך פן תגוף באבן רגליך :

וא וצערדן מייך מוין מיהרן פֿליגלן טרעגן ; נור גיבט אכטונג דאס מיר פֿוס נישט טטרויכלט ; מיהר גיבט איט אוטוויזן גזעצלי דער רעליגיאן מיבטרעטט .

על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין .

ווען דער פֿיינד רעזעד ווילט מיין טיגר זוכן גיפֿטפֿלן ווילט מייני טלאנגי אלזורעגען קאמפֿט וצערדט מיהר מיהן נרטרעטן :

יברכך ה' וישמרך , יאר ה' פניו אליך ויחנך , ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום !

ואחרי כלותו לדבר נתן לכל אחד מכם ד' זהובים ולכל אחד משומריכם ג' זוב . ויברכו את רבם וישאו תשועות חן לו ועיניכם מלאות דמעות , גם הוא ברב כ"י הוריד דמעות , ויפלו לפניו ארצה ויסקו את ידיו , ואת נרכיו חבקו , ונחנחו העומדים מרחוק מדבר כן יגדל הכאב עליו ויחליטהו , לקחתהו מכם והולכתהו לביתו . ויתר העומדים נתנו להם איש כפי השגת ידיו כסף וזהב לדרך ויברדו מכם בלב נאנחה ובעינים נוזלות דמעה .

* * *

מי נכם , הקורחים הנעימים ! מאכר לא ינרך את הרב הנחון הזה בכל לבו נרחותו את הדברים האלה ? מאכריך ישראל ! עוד לא הסיר ה' ממך משען ומשענה , עוד ילא שמך נעמים , בידעם כי גם כך לא לשמוע את פקודת "מלכך , ולעשות את כל מאכר ילוה עליך לטובת עמו ומרנו , ובכל זאת לא תסליך מאחרי גיוך דם מנוחיך , ותהי נוח למקום וגוח לנריות , מאכריך !

מאנטובא י"ב אדר תקמ"ט .

ראשי קהלתינו י"ו הסכימו לעשות ע"י חנשים מסכילים תקוני וסדר הלמוד לחנך על פי דרכם את הנערים

המיועדים להיות לנשי מסחור ומסך ומתן • ולא הם הלימודים
הסר ילמדו • רחשים למודי גשמיות • גשמרשהיט / גשמרשהיט /
לימודי המדינות והנהגותיה (פיזיאלוגיסנטשטן) / וקורות
העמים בעלי המסחור (גשיכטי דער המנדלנדן פעלקר) /
ולמען הסיג התכלית הזאת / יעסו להם ספרים יקרים בעניני
הלימודים האלה / ורגיש מקיני העם קיסרים בלבושם נדנו
כסף מכיסם להחזיק את הדבר הטוב הזה • מי יתן וירלו מהם
היהודים ביתר תרנות מגורותם ויזהרו גם המה תחדיהם למלאות
את דבריהם ולעשות כמוהם לטוב להם כל הימים !

(אוים דער מלוארין ליטעראטור-ליסטע •)

נאכריכט

ווין האבן / מין ערפֿאהרונג גבראכט / דאס עס לייטי
גיבט דיא זיך ערקיהנן אום פֿאן אונס מוסגטיקטי
קאמיסיאנערס הרוסקזוריידן / אונד מין מנדרן מרטן דען
לייטן ליגהאבטי גטיכטן מויבירדן / דיא אונס ניכט מנגענהם
זיין קענן ; ווהל אויך דורך מיהרי טעכטי מויפֿיהרונג
דאס מניטהן מוניר גיזעלטאפֿט מן דען מויגן מלוי העכט=
טאפֿן הערמבזעצן • בזאנדרם גיבט עס מיינן גווטן **ישראל**
בער / דער איט מיניגן בייא אונס הרוסקזקאמאנן מפריך מן
דער טאטי / זיך מלנטהאלבן פֿיר מיינן טאוטער מחברת
שוחרי הטוב והתושיה אוים גיבט • ווער זיהן אונס דאהער
גנטטיגט עפֿנטליך בקאנד זו מאכן דאס ווער ביז יעלט נאך
נימאנדן מן מוזרן גטעפֿטן מן דיא פֿרעמדי גטיקט האבן ;
אם וועניגטן אבר ווערדן ווער יע זאלכי סוביעקטי / ווא
גדאכטן **ישראל בער** / זו מוזרן מיטגלידרן אדר מוך נור
זו מירגד מיינק מוזרן גטעפֿטטרעגר וזהלן • ווער
קיפֿטיג זיך מן דער פֿרעמדי אום מיינן דער מוזירגן מוים=
לייטן ליגהאבטי גטיכטן מויבירדן / דיא אונס ניכט מנגענהם
זיין קענן ; ווהל אויך דורך מיהרי טעכטי מויפֿיהרונג
דאס מניטהן מוניר גיזעלטאפֿט מן דען מויגן מלוי העכט=
טאפֿן הערמבזעצן • בזאנדרם גיבט עס מיינן גווטן **ישראל**
בער / דער איט מיניגן בייא אונס הרוסקזקאמאנן מפריך מן
דער טאטי / זיך מלנטהאלבן פֿיר מיינן טאוטער מחברת
שוחרי הטוב והתושיה אוים גיבט • ווער זיהן אונס דאהער
גנטטיגט עפֿנטליך בקאנד זו מאכן דאס ווער ביז יעלט נאך
נימאנדן מן מוזרן גטעפֿטן מן דיא פֿרעמדי גטיקט האבן ;
אם וועניגטן אבר ווערדן ווער יע זאלכי סוביעקטי / ווא
גדאכטן **ישראל בער** / זו מוזרן מיטגלידרן אדר מוך נור
זו מירגד מיינק מוזרן גטעפֿטטרעגר וזהלן • ווער